

ctus Donatus Regulam mitiorem in Hispaniam invexisset. Id satis patet ex Eutropii Valentini episcopi epistola ad Petrum episcopum, quam, cum esset abbas Sirvitanus, scripsit de districtione monachorum, in qua austriorem monachorum vitam adversus impugnatores defendit. Quod frustra fecisset, si ejus prædecessor sanctus Donatus Regulam Eremitarum mitiorem fecisset. Hujus epistolæ mentionem facit sanctus Isidorus lib. de Viris illustribus, cap. 45, exstatque ms. in bibliotheca Floriacensi. Præterea tanti fuit olim nominis apud omnes nationes beatus Augustinus, ut, si ejus Regulam, etsi non mitiorem, advexisset in Hispaniam sanctus Donatus, ne quidem ullus adversus eum ejusque discipulos hiscere ausus fuisset. Tandem sanctus Donatus non fuit Eremitarum, sed monachorum cœnobaritarum Pater; ipse enim cum septuaginta monachis in Hispaniam trajecit, quibus monasterium Sirvitanum subsidio et ope Micinæ illustris femine ædificavit, ut docet sanctus Hildefonsus capite citato. Hæc fuis prosequitur sum, ut ostenderem quam futilibus ineptiis a nescio quo hoc sancti Maximi Chronicon conspersum fuerit. Fuit alius Donatus sancti Columbanii in baptismo filius, archiepiscopus Vesontionensis. Libenter hanc Regulam Donato Afro tribuerem, nisi multis annis ei sanctus Columbanus superstes fuisset, vix, dum vixit, Hispanis notus. Quare si ejusmodi Regulam sancto Donato Vesontionensi archiepiscopo addixerim, non multum abs re erit, cum ille monachus fuerit, et monasterium sub Regula sanctorum Benedicti et Columbanii ædificaverit, ut habetur in fragmento Vitæ illius apud Chiffetium lib. II de Archiepiscopis Vesontionensibus.

Regula Magistri ita appellatur in hac Concordia, quia in ea discipulus interrogat, et magister respondet. Exstat in veteri codice ms. bibliothecæ Corbeiensis sine auctoris nomine quinque et nonaginta capita complectens, inter quæ omnia fere capita Regulæ sancti Benedicti recensentur. Hic Pater non raro usurpat sancti Benedicti sententias integras et ipsamet verba, interdum ab eo dissentit, et quæ a sancto Benedicto generaliter statuta sunt, specialius ab eo sæpe ordinantur. Codex autem citatus videtur esse scriptus circa annum Domini septingentesimum primum. Nam ad calcem illius exstat catalogus Romanorum pontificum scriptus eadem manu litteris quadratis, desinitque in Joanne sexto, qui sedit anno septingentesimo primo. Hæc Regula magna cum simplicitate, fervore et regularis observantiæ cura procedit. Auctor illius juxta Trithemium, lib. et cap. citatis, est Vigilius abbas et diaconus: « Vigilius quoque diaconus et abbas in capitulo 35 suæ Regulæ sic loquitur: « Si quid peculiare apud aliquem inventum fuerit, grandi eum abbas et diuturna excommunicatione condemnet, ut illius exemplo deterriti omnes, nullus hoc audeat imitari. » Quæ quidem verba exstant in Regula Magistri, cap. 82, ubi agit de peculiaritate monachorum: ita ut citatio Trithemii sit in notis arithmeticis mendosa. Gennadius in Catalogo scribit de quodam Vigilio diacono, qui etiam monachorum Regulam composuit: « Vigilius diaconus composuit ex traditione Patrum monachorum Regulam, quæ in cœnobio ad profectum fratrum in conventu legitur, breviato et aperto sermone totius monasticæ perfectionis in se

A tenentem disciplinam. » Sed puto hos Vigilios esse distinguendos. Nam hic Gennadii Vigilius aperto et breviato sermone Regulam scripsit, at hic Magister seu Vigilius Trithemii longo, obscuro atque perplexo, cum vix Latine loqui possit. Vigilius Gennadii vixit circa annum Domini 440, ante tempora Genna II, at Vigilius Trithemii vixit post sanctum Benedictum; nam multa a sancto Benedicto, ut dixi, emendicat, quæ a reliquo ejus sermone rudi et scabro longe discrepant. Vixisse videtur circa tempora Clodovæi secundi, Francorum regis, non multo post sanctum Gregorium Magnum, quia utitur vocabulo *majoris domus*, quod tunc maxime erat in usu. Gallus fuit, aut certe aliquandiu in Gallia vixit, quia phrasis illius Gallicum idiotismum sapit, et quædam vocabula habet a Gallis usitata. Suspicerer esse sanctum Benedictum Biscopium Anglum; sed amplius quaerendum est.

B Regula cujusdam duplex est. Quæ prior citatur, est mihi prorsus incognita quoad auctorem illiusque tempus quo scripta sit. Altera, quæ secunda post illam citatur, est veluti quædam Regulæ sancti Benedicti paraphrasis. Illius auctor appellatur a Trithemio, libro et cap. citatis, *servus Dei*. Nam ibi citat quædam ex Regula *servi Dei*, quæ habentur in hac secunda Regula cujusdam, in cap. 42 Concordiæ, ut ibidem notavimus. Hæc Regula ad usum sanctimonialium scripta est, ut liquet ex eodem Trithemio; ita ut existimem ejusmodi Regulam nihil aliud esse quam Regulam sancti Benedicti ad usum sanctimonialium accommodatam, etsi nostræ Concordiæ auctor pro suo more femininum genus in masculinum mutaverit. Cum autem multi fuerint nomine *servi Dei* nuncupati, quis illorum hujus Regulæ scriptor fuerit non constat: videtur tamen non multo post sancti Gregorii Magni tempora vixisse. Citantur insuper capitulum unicum ex Jona abbate de Vita sanctæ Burgundoforæ, unum ex divo Gregorio Nazianzeno, unum ex Cassiodoro in psalmos, quædam etiam ex divo Hieronymo, divo Augustino et Beda, et quædam capitula Cæsariæ, de qua dicitur suo loco.

C Citatur præterea caput unicum ex sancto Valerio de generibus monachorum. Hic Valerius natione fuit Hispanus, civitate Asturicensis (ut ipse scripsit in sua Vita, quam refert Prudentius Sandovaldus prima parte foundationis monasteriorum, n. 3). Appetit monachatum in monasterio sancti Fructuosi Complutico; sed quibusdam de causis, quas non profert, a proposito deterritus secessit in montem Vergidum, in solitudinem juxta castrum sancti Petri. Varie exagitatus sæpe mutare sedes coactus est. Tandem per multas tempestates viginti annis varie tentatus et vexatus conquievit in oratorio sancti Petri, ædificato olim a sancto Fructuoso in solitudine Vergidi. Sed quia litteratus erat, Isidorus episcopus Asturicensis eum inde abstractum Toletum secum ducere voluit invitum; quod tamen morte interveniente episcopi minime perfectum est. Varia opuscula composuit. Floruit circa annum Domini 675. Quod autem dicta sancti Valerii a nostro auctore citata sint hujus Valerii, ex illius verbis clarum est: « Et cum in ista ultimæ extremitatis occidua partis confinia rara videlicet et exigua pullularent sacræ religionis crepundia. » Quæ verba homini Hispano eoque Asturicensi plane conveniunt.

CONCORDIA REGULARUM PATRUM.

PRÆFATIO.

BENEDICTUS ultimus abbatum, abbatibus et monachis omnibus in Deo Christo salutem.

• Dum communi. Hac epistola auctor hujus Concordiæ.

• Dum communi utilitati consulens attentius quaerem quomodo utilius possem cunctis prodesse, concordie sanctus Benedictus Anianensis alloquitur

PATROL. CIII.

23

corpore sanctorum Vitas regulasque legere Patrum. A Quas dum sagaci intentione percurrerem, et eadem pene, quæ a sancto Benedicto prolata sunt, verba in quibusdam locis, in quibusdam vero sensum eundem cognoscerem, occurrit animo ea quæ a tepidis cognisquisque monachis dici assolet. Quid cæteræ huic conferunt regulæ? Quid ad me, a quas non promisi, pertinet legere? et hæc quidem dicunt ignorantes beatum Benedictum b suam a cæteris assumpsisse Regulam, et veluti ex manipulis unum strenue contraxisse manipulum. Quapropter, seu propter eos qui eas habentes ignorant quibus in locis sit eorum concordia, placuit omnes ex omnibus in unum coarctari sententias quæ cum Patris Benedicti concordare noscuntur Regula, quatenus unus ex multis collectus existeret codex. Ita duntaxat ut B beati Benedicti præcederet, quibus sequentes cæteræ necti possent. Quamobrem *Concordiæ Regularum* hic liber sortitus est nomen. Noverint tamen omnes qui hunc lecturi sunt librum, quoniam non vanæ laudis instinctu, nec arrogantiae fastu, quasi meum post in toto orbe diffusam doctrinam in aren-

omnes monachos, maxime Occidentalis Ecclesiæ, quatuorque præstat. Primo, occurrit quorundam remissorum monachorum objectioni, qui dicturi essent nihil ad se hunc librum attinere, qui tantum in sancti Benedicti Regulam, non in alias jurassent; 2º suum propositum, totiusque operis rationem aperit; 3º causam reddit propter quam se ad hoc opus accinxerit; atque se charitatis impulsu, non vanæ gloriæ motu opus aggressum; 4º mercedis nomine lectoris poscit orationes.

a *Quas non promisi.* Cum hic auctor noster omnibus monachis saltem Ecclesiæ Occidentalis loquatur, quidamque tepidiores opponant se solam sancti Benedicti Regulam vovisse, alias, quæ in hoc ope-

re rivulo cupiens ostendere nomen; sed dilectionis affectu, animæ meæ omniumque legere cupientium salutis augmento a me esse ceptum. Qua de re testem invoco non mei solummodo, sed omnium cordium cognitorem: quoniam ipse novit me non tumoris, sed charitatis causa hoc opus egisse. Quem totis viribus sedulo deprecor, ut, qui se daturus pro calice aquæ frigidæ mercedem promisit, meorum saltem pro hoc exiguo opere remissionem tribuat omnium peccatorum. Vos vero omnes, qui hunc audituri, lecturique estis librum, suppliciter exoro ut dum ex vobis spiritualia sumpseritis mella, pro meis reatibus Domino non dedignemini fundere precem: quatenus, dum vobis propriis laboribus merces largietur æterna, meorum vel mihi vestro suffragio detur remissio peccatorum. Sumite ergo grate gratanter a nobis utilem vobis contractum libellum. Siquidem invictam robustis condidimus turrem, eamque præclaris munivimus armis; invalidis vero multigenis ex floribus nectare assumpto lucidum depinximus favum.

Explicit præfatio.

re continentur, ignorare; planum est solam sancti Benedicti Regulam tempore hujus Concordiæ auctoris, hoc est, Caroli Magni et Ludovici Pii a monachis Ecclesiæ Occidentalis observatam esse: alioqui epistolæ dedicatio auctorisque objectio ineptæ essent.

b *Suam a cæteris Regulam assumpsisse.* Nempe ab iis qui ante eum vixerunt, ut a sancto Pachomio, Basilio, Cassiano, etc. Nam hic citantur Regulæ quorundam Patrum qui ætate sunt sancto Benedicto posteriores; ut sunt sanctus Isidorus, Fructuosus uterque, sanctus Columbanus, et nonnulli alii, ut ex supra dictis clarum est.

ITEM PRÆFATIO.

• Arbiter ut mundi tenebras depelleret omnes,
Sidus ab Eo jussit consurgere; cujus
Luce peropacæ fugiunt ex orbe tenebræ,
Multigenæque simul micuere per æthera stellæ.
Quas lustrare suo jussit ex lumine noctes
Ne frustra pateant oculi sine lumine nostri.
Fulsit et extemplo pandens sua cornua luna,
Nec mora b lucifugæ fugiunt per concava terræ,
Expavere quidem rutilantia sidera cæli.
Cæcus erat mundus, paradisi gaudia postquam

a *Arbiter ut mundi.* Altera præfatio est versibus conscripta, in quibus non semper servatur quantitas syllabarum. In hac autem præfatione scribit quod quemadmodum Deus creavit solem et lunam ad depellendas tenebras, sic cum homo peccatis obscuratus fuisset, misit alterum solem, nempe Christum, qui Ecclesiam illuminavit; in qua primo fulsere apostoli, tum martyres, tandem monachi et anachoretæ, qui non modo virtutis splendore, sed etiam scriptorum suorum luce nobis viam ad cælum munierunt. Ex quorum scriptorum floribus dicit se sertum composuisse, et Regularum Concordiam appellasse, quo horum sanctorum Patrum unam fidem

Perdiderat gestans tetras in corde tenebras,
Nec oculis lucem poterat intendere clausis
Luce quidem vacuus, male sanus, dæmone plenus.
Has tamen ut tenebras superus discinderet omnes,
Fulgidus in carne patuit sol verus Eoi.
• Ecclesiæ splendere jubar jubet, alta polorum
Ut petat, edocuit, typice quæ luna vocatur.
Surgit et exinde nimium sat turba beata,
Cætus apostolicus reboans per compita mundi
D Verba Tonantis. Et exsurgit d post denique fulgens

unamque mentem fuisse ostenderet. Tandem subiungit epilogum, quo abbates et monachos ad hujus libri lecturam hortatur; quem sequitur oratio.

b *Lucifugæ.* Scilicet tenebræ.

c *Ecclesiæ.* Hæc ita distinguenda sunt:

Ecclesiæ splendere jubar jubet, alta polorum
Ut petat, edocuit, typice quæ luna vocatur.

Et luna vocabulum ad τὸ Ecclesiæ est referendum, hoc modo, Ecclesiæ, quæ typice luna vocatur, jubet splendere jubar: edocuit, ut petat alta polorum. Est hyperbaton.

d *Post denique fulgens,* etc. Martyres intelligit.